

**Порхун В.М., аспірант спеціальності 081 Право
здобувач кафедри конституційного та адміністративного права
(Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна)**

ДО ПИТАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

У 1990-х та на початку 2000-х років багато країн світу почали децентралізувати витрати, особливо в галузі освіти, інфраструктури, навколишнього середовища та публічних послуг. Досвід зарубіжних країн свідчить, що децентралізація сфери публічного адміністрування та створення ефективної системи місцевого самоврядування є необхідною умовою забезпечення добробуту суспільства.

Децентралізація податків та зборів сьогодні є одним з ключових факторів раціонального розподілу і використання бюджетних коштів, а також є показником ефективності у забезпеченні суспільними благами і послугами. Цей процес відбувається не тільки в розвинених країнах і країнах які розвиваються, та й в країнах, які прагнуть стати новими членами ЄС [1, с. 1].

Децентралізоване адміністрування бюджетною сферою характерно для багатьох розвинених країн, що передбачає надання органам місцевого самоврядування права вирішувати низку завдань на місцевому рівні та оптимально забезпечити їх реалізацію необхідними ресурсами.

Врахування зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів, у контексті децентралізації податків та зборів, є найскладнішим, проте й найнеобхіднішим аспектом децентралізації публічної влади цілому.

У наукових джерелах сутність цього процесу розкривається через розкриття таких детермінант, як:

1) Децентралізація у сфері видатків – факт наділення органів місцевого самоврядування правом на розпоряджатися фінансовими ресурсами, необхідними для їх діяльності, реалізації своїх завдань;

2) Децентралізація у сфері доходів – надання органам місцевого самоврядування права на отримання власних доходів за фіксованим переліком у розмірі (встановленому самостійно), достатньому для їх належної та якісної роботи;

3) Право організаційну самостійність – формування, затвердження, реалізація фінансових планів, кошторисів, бюджетів, звітності і контролю [2, с. 79].

Бюджетну децентралізацію (як процес) можна виміряти кількісно і якісно. Зокрема основним показником бюджетної децентралізації часто вважають співвідношення між місцевими та державними видатками. Це свідчить про фінансову спроможність органів місцевого самоврядування виконувати покладені на них завдання та функції. Наприклад у Данії, Іспанії, Швеції більше 50% всіх витрат припадає на місцеві [2, с. 81].

Також вважається, що прогрес бюджетної децентралізації в країні характеризується питомою вагою видатків місцевих бюджетів у ВВП. Цей показник визначає ту частину суспільного ресурсу, яка розподіляється між представниками місцевого самоврядування. Можна сказати, що при показнику вище 15%, держава має високий рівень децентралізації. В Європі до таких країн відносяться Данія, Швеція, Іспанія, Фінляндія, Нідерланди та Італія. Частка 10-15% – це середній стан децентралізації: Польща, Велика Британія, Угорщина, Чехія та Франція. У Словаччині досі відбувається недостатня децентралізація, це такі країни, як Литва, Естонія, Португалія, Греція та Кіпр [2].

Фінансова автономія органу місцевого самоврядування оцінюється як показник частки власних доходів у валовому доході територіальної громади. Право органу місцевого самоврядування встановлювати ставки податку і визначати розмір інших доходів може здійснюватися тільки по відношенню до власних доходів, це право на власну дохідну базу та її адміністрування. Країни, де частка власного доходу в валовому доході територіальної громади становить понад 50% – це Швеція, Данія, Фінляндія, Франція, Люксембург, Кіпр, Австрія, Бельгія, Ірландія, Португалія та інші [2]. Цей показник можна вважати не лише кількісним, але й якісним критерієм бюджетної децентралізації.

Перелік посилань

1. Гнидюк І.В. Децентралізація бюджетної системи: досвід Словаччини та перспектива для України *Облік і фінанси*. 2015. № 3 (69). с. 80–87.
2. Демчак Р.І. Формування моделей бюджетної децентралізації: досвід зарубіжних країн *Економічний форум*. 2015. № 3. с. 77–83.